

૩૪૫૮

ગૂજરાતી પ્રાયમરી નિશાળના ધોરણ પ-
હેલાની સઘળી બાબતોની ખુલાસાવાર
નોટ.

(સુધારા વધારા સાથે છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર)

કુંવરજી ગગજી ભટ્ટ.

(પાણશીણાવાળા.)

સ્કૂલ એન્ડ પોસ્ટગ્રાટર

લુણીધાર ખાંત કાઠિયાવાડ.

આવૃત્તિ બીજી.

અમદાવાદ

આર્યોદય પ્રેસ.

સંવત ૧૯૪૪

સન ૧૮૮૮.

કિંમત ૦-૧-૬

આ નોટ સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આક્ટ મુજબ
સરકારમાં રજીસ્ટર કરાવી કર્તાએ સર્વ હકરવા-
ધિન રાખેલાછે માટે આ નોટ અગર તે
માંહેલી વાગતોનો કિતારો કરી લે-
વો કે છપાવવો એ ધાતું
જોખમ ભરેલું છે.

દીબાચો.

આ નોટ બનાવવાનો હેતુ એ છે જે હાલમાં જૂદા જૂદા વિષયપર ધણાં પુસ્તકો રચાયેલાં છે; પરંતુ મણુનારાઓને તે બુકોનાં જાદે ખર્ચ, મહેનત ને રોકાતો વખત મુંઝવણમાં નાંખી દે છે. તોપણ જોઈએ તેવો હેતુ પાર પડતો નથી, તે પાર પાડવાના ધરાદાથી આવી નોટોની જરૂર જણી આ નોટબુક સેવામાં મુકું છું.

આ પુસ્તક રચવામાં અહીંના પટેલ વધાશીઆ કાનજી પ્રેમજીએ નાણાંની મદદ આપી છે; તેથી તેમનો ઉપકાર માનું છું.

આ મારો પહેલો પ્રયત્ન છે માટે તેમાં કંઈ ચૂક જણાય તો વાંચનારી આલમ દરગૂજર કરશે. તેમજ તે તથા કાંઈ સુધારવા જેવું જણાય તે મહેરબાની કરી લખશે, તો બીજી આવૃત્તિમાં ઉપકાર સાથે સુધારીશું.

અંધકર્તા.

પ્રસ્તાવના.

આંક ધોરણ મુજબ અગીઆરના પાઠથી શરૂ કરી સવાયા પૂરાં કરાવવાં દરમીયાન પાછલા પાઠ પાઠ થવાં જોઈએ. આ પ્રમાણે વખત પત્રક રાખી આ તથા નીચેની બાબતો અભ્યાસ પત્રકને અનુસરી કરવી જોઈએ. સંખ્યા આ ધોરણને દશ હજાર અવળી સવળી પરિમાણ નરીકે માંડવા શીખવી તે યસરું. ગૃહરાત્રી મૂળાક્ષરો ધોરણ બહારના વર્ગમાં શિખ્યા હોય તે પાઠ થતાં ગૃહરાત્રી પહેલી ચાપડીના અનુક્રમ પાઠ આ સાથે જણાવેલા શબ્દો અનુસરી કરવા; સાથે બાળબાળી મૂળાક્ષરો તથા આંકડા શીખવા. સવારે રજા આપતાં ક્વાયત તથા સાંજે રજા આપતાં જણાવેલી કસરત કરાવવાથી, તેના શરીરનો બાંધો મજબૂત થશે, અને છોકરાંને આનંદ થવાથી નિશાળમાં આવવાનું તથા ભણવું ખુશકારક લાગશે. લખાટા વંત્રની મદદથી આંક શિખવ્યા હોયતો અનુભવ સિદ્ધ જ્ઞાન થવાથી સદાકાળ આંક રમણ થોડી વખત તથા થોડી મહેનતે થશે. આંક અને બારાખડીની પરીક્ષાના સવાસ પ્રમાણે પલાખાં તથા શબ્દ હમેશાં લખાવવા.

અનુક્રમણિકા.

ગામન.	પાનું.
૧ ૧ લું ધોરણ, શીખામણો વખત પત્રક.....	૪-૫-૬
૨ આંક.....	૭
૩ આંક ભણવા સંબંધી દોહરા.....	૧૧
૪ સંખ્યા.....	૧૧
૫ ગૂંજરાતી મૂળાક્ષર (સ્વર, વ્યંજન બારાખડી.)...	૧૨
૬ બાળબોધી મૂળાક્ષર (સ્વર, વ્યંજન, બારાખડી.)...	૧૨
૭ ગૂંજરાતી પહેલી ચોપડીના શબ્દાર્થ.....	૧૩
૮ કવાયત.....	૧૯
૯ લખોટાયત્રની મદદથી આંક ભણવા વિષે.....	૨૦
૧૦ ગાત્રું.....	૨૧
૧૧ સામાન્ય જ્ઞાનના પાઠ.....	૨૬
૧૨ આંકની પરીક્ષાના સવાલ.....	૩૦
૧૩ બારખડીની પરીક્ષાના સવાલ.....	૩૦
૧૪ બહાર ખખર.....	૩૧

“કાકડા.”

“૧ છું ઘેરણ.”

“૧૦૦—૧ લો વિષય—આંક, દેશીહિસાબ ભાગ ૧ લા-
માંથી સવાયા પર્યત (સહીત)
ઐટલે તે લખોટાવંતનો ઉપયોગ.”

“૧૦૦—૨ નો વિષય—૧ લી ચોપડી વાંચવી; સાથમાં
ગાતું; સામાન્ય જ્ઞાનના પાઠ.”

“૧૦૦—૩ નો વિષય—ખારાખડી પુરી પાટી અથવા સ્લેટ
ઉપર સફેદાને પાણીથી શીખેલા
પાઠ લખવા.

૧ જ્યાં સરકારી વાંચનમાળાની ચોપડીનું નામ લખેલું
હોય, ત્યાં તેવીજ મુશ્કેલીની અને માન્ય ગુણોવાળી બીજી
કોઈ ચોપડી પણ આ ખાતાની તરફથી કયુલ રાખવામાં
આવશે.

“ બાર સારી શીખામણો. ”

“૧ વખતસર અને નિયમીત રીતે હાજર રહેવું.”

“૨ શરીર તથા કપડાં ચોખ્ખાં રાખવાં.”

“૩ વિવેકથી ને નરમાસથી વર્તવું.”

“૪ પોતાના વર્ગમાંજ રહેવું; આમતેમ ફરતા ફરવું નહિ.”

“૫ પાઠ ચાલતી વેળા વાતચિત્ત કરવી નહિ.”

“૬ દફતર પાસેનું પાસે રાખવું.”

“૭ જે લખવાનું હોય તે સંભાળીને લખવું.”

“૮ પાઠ ચાલતી વખત બનતાં સુધી વર્ગમાંથી જવાની રજા માગવી નહિ.”

“૯ વગર રજાએ શિક્ષક સાથે કંઈ બોલવું નહિ.”

“૧૦ જેમ બને તેમ ઉપર નંબર રાખવા મહેતન કરવી.”

“૧૧ શિક્ષક કહે તેપર ધ્યાન આપવું; અને તેમની મં-
બાદા રાખવી.”

“૧૨ હમેશા પોતાના પાઠ સારીરીતે સમજી તૈયાર કરવા.”

નિશાળના વખતનું વખત પલક.

હાથી ગા	ગાથી ૮	દાથી ૬	૬થી ૧૦	૨થી ૩	૪થી ૫	રીમાફ.
વાંચન.	ગાંવું.	સામાન્ય જ્ઞાનપાઠ	આંક.	આરાક્ષરી.	આક્ષર.	રવિવાર, બુધવાર, વિ- ગેરે છૂટીમાં પાછલી આખતો દરવી.

(૫)

ખાનગી વખતનું વખત પલક.

૧૦થી ૧૦૧	૧૦૧થી ૧૨	૧૨થી ૧૪	૧૪થી ૧૬	૧૬થી ૧૮	૧૮થી ૨૦	રીમાફ.
જમવું.	વાંચન.	ગાંવું.	આરાક્ષરી.	આંક.	જમવું.	રવિવાર, બુધવાર વિગર છૂટીમાં પા- છલી આખતો દરવી.

(७)

११ १ ११	१२ १ १२	१३ १ १३	१४ १ १४	१५ १ १५
११ २ २२	१२ २ २४	१३ २ २६	१४ २ २८	१५ २ ३०
११ ३ ३३	१२ ३ ३६	१३ ३ ३९	१४ ३ ४२	१५ ३ ४५
११ ४ ४४	१२ ४ ४८	१३ ४ ५२	१४ ४ ५६	१५ ४ ६०
११ ५ ५५	१२ ५ ६०	१३ ५ ६५	१४ ५ ७०	१५ ५ ७५
११ ६ ६६	१२ ६ ७२	१३ ६ ७८	१४ ६ ८४	१५ ६ ९०
११ ७ ७७	१२ ७ ८४	१३ ७ ९१	१४ ७ ९८	१५ ७ १०५
११ ८ ८८	१२ ८ ९६	१३ ८ १०४	१४ ८ ११२	१५ ८ १२०
११ ९ ९९	१२ ९ १०८	१३ ९ ११९	१४ ९ १२६	१५ ९ १३५
१११ ११	१२१ १२	१३१ १३	१४१ १४	१५१ १५
६०५	६६०	७१५	७७०	८२५
१६ १ १६	१७ १ १७	१८ १ १८	१९ १ १९	२० १ २०
१६ २ ३२	१७ २ ३४	१८ २ ३६	१९ २ ३८	२० २ ४०
१६ ३ ४८	१७ ३ ५१	१८ ३ ५४	१९ ३ ५७	२० ३ ६०
१६ ४ ६४	१७ ४ ६८	१८ ४ ७२	१९ ४ ७६	२० ४ ८०
१६ ५ ८०	१७ ५ ८५	१८ ५ ९०	१९ ५ ९५	२० ५ १००
१६ ६ ९६	१७ ६ १०२	१८ ६ १०८	१९ ६ ११४	२० ६ १२०
१६ ७ ११२	१७ ७ ११८	१८ ७ १२६	१९ ७ १३३	२० ७ १४०
१६ ८ १२८	१७ ८ १३६	१८ ८ १४४	१९ ८ १५२	२० ८ १६०
१६ ९ १४४	१७ ९ १५३	१८ ९ १६२	१९ ९ १७१	२० ९ १८०
१६१ ०१६०	१७१ ०१७	१८० ०१८०	१९० ०१९०	२०० ०२००
८८०	८३५	८९०	९०५	९१००

(6)

21 1 21	22 1 22	23 1 23	24 1 24	25 1 25
21 2 42	22 2 44	23 2 45	24 2 46	25 2 48
21 3 63	22 3 65	23 3 66	24 3 68	25 3 70
21 4 84	22 4 86	23 4 88	24 4 90	25 4 92
21 5 105	22 5 107	23 5 109	24 5 111	25 5 113
21 6 126	22 6 128	23 6 130	24 6 132	25 6 134
21 7 147	22 7 149	23 7 151	24 7 153	25 7 155
21 8 168	22 8 170	23 8 172	24 8 174	25 8 176
21 9 189	22 9 191	23 9 193	24 9 195	25 9 197
21 10 210	22 10 212	23 10 214	24 10 216	25 10 218

1144

1210

1254

1320

1364

26 1 26	27 1 27	28 1 28	29 1 29	30 1 30
26 2 42	27 2 44	28 2 46	29 2 48	30 2 50
26 3 63	27 3 65	28 3 67	29 3 69	30 3 71
26 4 84	27 4 86	28 4 88	29 4 90	30 4 92
26 5 105	27 5 107	28 5 109	29 5 111	30 5 113
26 6 126	27 6 128	28 6 130	29 6 132	30 6 134
26 7 147	27 7 149	28 7 151	29 7 153	30 7 155
26 8 168	27 8 170	28 8 172	29 8 174	30 8 176
26 9 189	27 9 191	28 9 193	29 9 195	30 9 197
26 10 210	27 10 212	28 10 214	29 10 216	30 10 218

1430

1464

1480

1464

1440

(୧)

3୧ ୧ 3୧	32 ୧ 32	33 ୧ 33	3୪ ୧ 3୪	3୫ ୧ 3୫
3୧ ୨ ୫୨	32 ୨ ୫୪	33 ୨ ୫୫	3୪ ୨ ୫୮	3୫ ୨ ୬୦
3୧ 3 ୫3	32 3 ୫୫	33 3 ୫୫	3୪ 3୧୦୨	3୫ 3୧୦4
3୧ ୪୧୨୪	32 ୪୧୨୮	33 ୪୧୩୨	3୪ ୪୧୩୫	3୫ ୪୧୪୦
3୧ 4୧44	32 4୧୫୦	33 4୧୫4	3୪ 4୧୬୦	3୫ 4୧୬4
3୧ ୫୧୮୫	32 ୫୧୮୨	33 ୫୧୮୮	3୪ ୫୨୦୪	3୫ ୫୨୧୦
3୧ ୬୨୧୭	32 ୬୨୨୪	33 ୬୨୩୧	3୪ ୬୨୩୮	3୫ ୬୨୪4
3୧ ୮୨୪୮	32 ୮୨4୫	33 ୮୨୫୪	3୪ ୮୨୬୨	3୫ ୮୨୮୦
3୧ ୯୨୭୯	32 ୯୨୮୮	33 ୯୨୯୭	3୪ ୯୩୦୫	3୫ ୯୩୧4
3୧୧୦3୧୦	32୧୦3୨୦	33୧୦3୩୦	3୪୧୦3୪୦	3୫୧୦34୦
୧୭୦4	୧୭୫୦	୧୮୧4	୧୮୭୦	୧୯୨4
3୬ ୧ 3୬	3୭ ୧ 3୭	3୮ ୧ 3୮	3୯ ୧ 3୯	୪୦ ୧ ୪୦
3୬ ୨ ୭୨	3୭ ୨ ୭୪	3୮ ୨ ୭୫	3୯ ୨ ୭୮	୪୦ ୨ ୮୦
3୬ 3୧୦୮	3୭ 3୧୧୧	3୮ 3୧୧୪	3୯ 3୧୧୭	୪୦ 3୧୨୦
3୬ ୪୧୪୪	3୭ ୪୧୪୮	3୮ ୪୧୫୨	3୯ ୪୧୫୫	୪୦ ୪୧୬୦
3୬ 4୧୮୦	3୭ 4୧୮4	3୮ 4୧୮୦	3୯ 4୧୮4	୪୦ 4୨୦୦
3୬ ୫୨୧୫	3୭ ୫୨୨୨	3୮ ୫୨୨୮	3୯ ୫୨୩୪	୪୦ ୫୨୪୦
3୬ ୭୨4୨	3୭ ୭୨4୮	3୮ ୭୨୫୫	3୯ ୭୨୬୩	୪୦ ୭୨୮୦
3୬ ୮୨୮୮	3୭ ୮୨୯୫	3୮ ୮୩୦୪	3୯ ୮୩୧୨	୪୦ ୮୩୨୦
3୬ ୯୩୨୪	3୭ ୯୩୩୩	3୮ ୯୩୪୨	3୯ ୯୩୫୧	୪୦ ୯୩୬୦
3୬୧୦3୬୦	3୭୧୦3୭୦	3୮୧୦3୮୦	3୯୧୦3୯୦	୪୦୧୦୪୦୦
୧୯୮୦	୨୦34	୨୦୯୦	୨୧୪4	୨୨୦୦

୧ ୧। ୧। ୧୧୧। ୧୩।।	୨୧୧। ୨୨।	୩୧୧। ୩୨।।।	୪୧୧। ୪୧।
୨ ୧। ୨।। ୧୨୧। ୧୪	୨୨୧। ୨୩।	୩୨୧। ୩୪୦	୪୨୧। ୪୨।।
୩ ୧। ୩।।। ୧୩୧। ୧୫।	୨୩୧। ୨୪।।।	୩୩୧। ୩୪୧।	୪୩୧। ୪୩।।।
୪ ୧। ୪। ୧୪୧। ୧୬।।	୨୪୧। ୨୫୦	୩୪୧। ୩୪୨।।	୪୪୧। ୪୪୪
୫ ୧। ୫। ୧୫୧। ୧୭।।।	୨୫୧। ୨୬୧।	୩୫୧। ୩୪୩।।	୪୫୧। ୪୫୫।
୬ ୧। ୬।। ୧୬୧। ୧୮୦	୨୬୧। ୨୭।।	୩୬୧। ୩୪୪	୪୬୧। ୪୬୬।।
୭ ୧। ୭।।। ୧୭୧। ୧୯।	୨୭୧। ୨୮।।।	୩୭୧। ୩୪୫।	୪୭୧। ୪୭୭।।।
୮ ୧। ୮୦ ୧୮୧। ୨୦।।	୨୮୧। ୨୯୪	୩୮୧। ୩୪୬।।	୪୮୧। ୪୮୦
୯ ୧। ୯୧। ୧୯୧। ୨୧।।।	୨୯୧। ୩୦୫।	୩୯୧। ୩୪୭।।	୪୯୧। ୪୯୧।
୧୦ ୧। ୧୦।। ୨୦୧। ୨୨	୩୦୧। ୩୦୬।	୪୦୧। ୪୦୦	୪୦୧। ୪୦୨।।
୫୮।।।	୧୯୩।।।	୩୭୮।।।	୪୪୩।।।
୫୧୧। ୫୩।।	୬୧୧। ୬୧।।।	୬୧୧। ୬୧୮।।।	୬୧୧। ୬୧୦୧।
୫୨୧। ୫୪	୬୨୧। ୬୩।।	୬୨୧। ୬୪୦	୬୨୧। ୬୦୨।।
୫୩୧। ୫୫।	୬୩୧। ୬୪।।।	୬୩୧। ୬୧୧।	୬୩୧। ୬୦୩।।
୫୪୧। ୫୬।।	୬୪୧। ୬୫୦	୬୪୧। ୬୧୨।।	୬୪୧। ୬୦୪
୫୫୧। ୫୭।।।	୬୫୧। ୬୮୧।	୬୫୧। ୬୧୩।।	୬୫୧। ୬୦୫।
୫୬୧। ୬୦	୬୬୧। ୬୮।।	୬୬୧। ୬୧୪	୬୬୧। ୬୦୬।।
୫୭୧। ୬୧।	୬୭୧। ୬୯।।।	୬୭୧। ୬୧୫।	୬୭୧। ୬୦୮।।।
୫୮୧। ୬୨।।	୬୮୧। ୬୮	୬୮୧। ୬୧୬।।	୬୮୧। ୬୧୦
୫୯୧। ୬୩।।	୬୯୧। ୬୯।	୬୯୧। ୬୧୭।।	୬୯୧। ୬୧୧।
୬୦୧। ୬୪	୭୦୧। ୬୭।।	୬୦୧। ୬୧୦୦	୬୦୧। ୬୧୨।।
୬୬୩।।	୮୧୮।।।	୬୪୩।।।	୧୦୬୮।।।
୬୧୬୩।।	୧୧୬୩।।		

૧૦૦૧। ૧૨૫	એક..... ૧	આંક ભણુના સંબંધી ટાહુરા. ૧ આંક બહો આરંભમાં, પછીથી પુસ્તક અન્ય; તે વેળા તેની વજે, થાય હવીન ધન્ય ધન્ય ૨ આજકના માગ્યપ સૌ ધરજ્યો શિક્ષા ધ્યાન; સુધારો નીજ સંતતી, દહ વિદ્યાનું દાન.
૨૦૦૧। ૨૫૦	દશ..... ૧૦	
૩૦૦૧। ૩૭૫	સૌ..... ૧૦૦	
૪૦૦૧। ૫૦૦	૮૦૫૨... ૧૦૦૦	
૫૦૦૧। ૬૨૫	૮૧૫૩૦૧૨૧૦૦૦૦	
૬૦૦૧। ૭૫૦		
૭૦૦૧। ૮૭૫		
૮૦૦૧। ૧૦૦૦		
૯૦૦૧। ૧૧૨૫		
૧૦૦૦૧। ૧૨૫૦		
૬૮૭૫		

(૧૨)

ગુજરાતી મૂળાક્ષરો:—(સ્વરો.)

અ આ ઇ ઈ ઉ ઊ એ ઐ ઓ ઔ અં અઃ

વ્યંજનો.

ક ખ ગ ઘ ઙ ચ છ જ ઝ ઞ ટ ઠ ડ ઢ ણ ત થ દ ધ
ન પ ફ બ ભ મ ય ર લ વ શ ષ સ હ ળ ક્ષ જ્ઞ.

સ્વરને વ્યંજન મળવાથી થએલી આરાક્ષરી. * કા કિ
કી કૃ કે કૈ કૌ કં કઃ

બાળબોધો મુળાક્ષરો:—(સ્વરો.)

અ આ ઈ ઈ ઉ ઊ * ક્ર ક્ષ લૃ લૃ ઇ ઐ ઓ

ઔ અં અઃ

(વ્યંજનો.)

ક લ્લ ગ ઘ ન ચ છ જ ઝ ટ ઠ ઢ ઢ ણ ત થ દ
ધ ન પ ફ વ મ મ ય ર લ વ શ ષ સ હ ળ ક્ષ જ્ઞ

(અંક) ૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૦

સ્વરને વ્યંજન મળવાથી થએલી આરાક્ષરી.

ક કા કિ કી કુ કૂ કે કૈ કૌ કં કઃ

* આ આર સ્વરો ગુજરાતી ભાષામાં વપરાતા નથી.
પણ સંસ્કૃત ભાષામાં વિશેષ વપરાય છે.

ગુજરાતી પહેલી ચોપડીના અર્થ

(૮૭)

પાઠ ૧ લો.	પાઠ ૫ મો.	પાઠ ૧૦ મો.	પાઠ ૧૪ મો.
મા-માતા, જીજી, બહેન-આ-પાસેની ચીજ અ-તાવવી તે.	જો-તપાસ, નજર કર, જી મા, જીજી.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.
મા-બેહેન.	આંખ ઉગાડ.	જી-નીકળેતે, ગાદવાને માઝે-પોતાનું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.
જો-આસતો વખત ન-જોવે, હયાતી.	પાઠ ૬ મો.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.
પાઠ ૨ જો.	પાઠ ૭ મો.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.
જી-જીજી, પાણી, નીર, ધરતી, ભૂમી.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.
પા-પીવરાવ, ચોચો ભાગ નમ.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.
પાઠ ૩ જો.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.
પી-પેટમાં ઉતાર.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.
જી-જીજી, પાણી, નીર, ધરતી, ભૂમી.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.
પાઠ ૪ જો.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.
મા-માતો બાપ, બાપ-શું-કયું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.
નો બાપ.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.
જી-જીજી, પાણી, નીર, ધરતી, ભૂમી.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.	જો-કપાસનાં પી જે ઘો-વાવા-માઝે મળતું.

મને-પોતાને, હુને, લાવ-સહઆવ. ખાજે-ખાઇ જજે, જ-જાડં-જવાની રજ મજે. ખાડં-ખાવાની રજ લે- વી, ખાવું. પીડં-પીજડં, જે વ- સ્તુ ચાવ્યાવિના ગજે ઉતરે તેને પેટમાં ઉ- તારવી તે. આપ-આપા, પીતા. પાઠ ૧૬ મો. જાન્ય-જાવાની હા કેવી. આવું-પાસે આવવું તે- ની રજ લેવી. આવ-પાસે આવવાની હા કહેવી. કૃમ-થુ સમાચાર પૂછવા પાઠ ૧૭ મો. સાં-તે ઠેકાણે.	તણ-દાણાછે, તેમાંથી મામા-માનો ભાઈ. તેણ નીકળે. જાડં-જવાની રજ માજે છે. તે-ત્રીજે પુરવ, ત્રીજી ત્રીજ. મામા-આપણી માનો ભાઈ. પાઠ ૧૮ મો. હે-આપ. આજ-આજનો દિવસ. ભાત-રાંધેલા ચોખા. ખાવા-જમવા. જેવા-તપાસવા. લેવા-લેવાની રજ. પાઠ ૧૯ મો. નહિ-ના. કૃમ-થુ સમાચાર પૂછવા પાઠ ૧૭ મો. સાં-તે ઠેકાણે.	પાઠ ૨૦ મો. મારા-પોતાના. હશે-હોશે. જેવું-બાળવું પાઠ ૨૧ મો. નારે-પોતાને. ધર=મુકામ. તાઈ-સામાનું. પાઠ ૨૨ મો ધર-ધરમાં. ગોળ=ગળ્યો રાનોગાગરો. હતુ-નકી બતાવનાઈ. ભાવશે-પસંદ પડશે. મારે-પોતાને. હતાં-નકી બતાવનાંગ. માછ-ટૂલ ડોરીમા પાઠ ૨૩ મો. શાક-ભાઈ, પાલે.	નારી-સામા માણસની દાળ-મગ, અડક, વિગે- રેના જે ભાગ કરેલા તે. આવશે-પંધારશે. ઉધે-સૂવું. દેશે-આપશે. પાઠ ૨૪ મો. હાથ-જે ખાવાનું મોઢા માં નાંખેછે તે. નારા-સામાના. પગ-જેથી ચલાય ને. જેડં-દેખવું. લેવું-હાથમાં લેવું. પાઠ ૨૫ મો. નથી-છેનહીં. કાકા-આપના નાના બા- ઈ. ક્યાં-કયે ઠેકાણે. નાક-સ્વાસ લેવાનું.
---	---	--	--

તમારા-સામાભાણુસનાલાની-આણી.
પાઠ ૨૬ મો.

કાંધ-લગાર, થોડું.
આપું-દઉં.
એન-આ.

વાત-કયા, કાણી.

કહું-બોલું.

ખાવું-જમવું.

પાઠ ૨૭ મો.

કાણુ-કયો.

યાય-લાગે, બને.

માસી-માની બહેન.

એક-સપ્પાનો પહેલો

આંકડો.

બે-એક ને એક ૨.

બાઇ-બંધવ.

પાઠ ૨૮ મો.

બણે-બગર પડે.

મસ-વધારે, મજું.

આપીશ-દદશ.

જીજો-ભાજો.

હતી હાજર.

માગી-પૂછી.

આપો-સોંપો, દો.

કરી-આંગાનું રંગ.

તેણે-પેલાએ.

કાણે-કયા સપ્પે.

એન-આ, ભગની.

પાઠ ૩૧ મો.

તમે-જીજે માણુસ

ભુખ-ખાવાનુંમન થયું

પણુ-પરતું.

લાગી-થઇ, વગગી.

થઇ-બની.

બહુર-મારગમાં.

ગજો-ચાલો.

પાઠ ૩૨ મો.

પાસે-થડમાં.

બાબી-બાઈની વહુ.

તેની-જીનની.

ખીજો-પરદાંચો.

કયારે-કદ' વખત

ત્યારે-તે વખત.

ગઇ-ચાલતી થઇ.

કાઠો-આપનો નાનો ભા-

દં.

કિલું-ખડું.

પાઠ ૩૩ મો.

ચુંદર-ઝાડતો ચીકણો

રસ.

આંખો-આંખ, જોવાનું

સોનું-પીળી હુન્ની ધાતુ

આવે-પાસે આવવું.

જીની-અસલી.

ખીજું-અત્રાપી.

કાલે-આવતે દહાડે.

લેતી-લાવતી.

પાઠ ૩૪ મો.

ચાર-ત્રણને એક ૪

કેટલાં-અનુમાન સંખ્યા.

માથું—જેમાં આંખ, મોં માટે—વાસ્તે.	છોકરાં—બાળક.	મરી—સોરી, ડાહ્યા.
હું છે તેનો ઉપલો ભાગ મેળે—જાને.	આપણે—પોતે.	ચેટ—ઉદર.
છત્રી—ટોપ.	જાડો—મજબુત.	રાંધે—બાફે.
હોય—હોવાનું, હશે.	આવડે—મળે.	ખાધા—જમ્યા.
પથુ—ઢોર, ચાર પગ- વાળાં.	ચાકર—નોકર.	ખવાડતાં—જમાડતાં.
પાઠ ૩૫ મો.	ભીમોતે માણસનું નામ	ખવાય—ખાય.
પૈસો—ત્રાંબાનું તથા પા- ઈ સાથે.	પાઠ ૩૬ મો.	દહાડો—દિવસ.
આવો—પધારો.	આણં—લાડું.	પાઠ ૪૧ મો.
એડે—સાથે.	બહુ—વધારે.	આપડા—બીચારા.
તોડી—ઉચકી, લઇ.	પાણી—જળ.	ધામે—દુખાવે.
આપણા—પોતાના.	ખપ—જરૂર.	અમે—પોતે.
નાની—હુંકી.	કબી—ટટાર.	ઝટ—જલદી.
બીજું—બૂઠું.	કોડી—દીકરી, છોકરી.	ડાંત—મોઢામાં અનાજ.
જઈશ—ફર થઇશ.	કતે—થડમાં	વાવે છે તે.
ખીર—બાફેલા ચોખ્ખો	પીગુ—હજરનેવારંગનું.	મધ—ચીકણા ગળ્યો પ-
દુધમાં ઉકાલેલાં,	કાચા—રોંધ્યાવગરના.	દારથ.
પાઠ ૩૬ મો.	તરશ—પાણી પીવાનું	આપણી—પોતાની.
સારો—રપાળો.	મન.	શેરી—ફળીડું.
	લાગી—થઇ.	તહુ—ઘોરત.
	પાઠ ૪૦ મો.	

એમને-તેમને.
ડાશી-ધરડી બાછડી.
હિંગાવું-ચણાવું.
બાપડી-બિચારી.
બધાં-સારાં.
તેમને-તેઓને.
ચાલે-હોડે.

પાઠ ૪૨ મો.

બિળ-મસળ.
વેળા-વખત.
ગંદી-મેલી.
ગાંડી-મેલી.
લૂગડાં-કપડાં.
આરે-ઓ.
મેલાં-ગંદા.
ઉડે-ફડફડે.
જન્-માથામાં તથા લુ-
ગડામાં ઝીણા છવ-
પડે તે.

ઓળ-વાળ સરખા કર.

પહેર-ઓઠ.
ડીલે-શરીર.

પાઠ ૪૩ મો.

ઓળખી-જાણી.
એતર-દાણા પોકેડે તે-
જમીન.
સાંભળો-ચૂણો.
કાંચુ-કાંચે.
ધંડી-દાણા દળવાવું.
મજૂરી-મહેનત.
રાખજે-સાયવજે.
અનાજ-દાણા.
વાળા-વેળનાર.
પૈસા-જંદ, કાવડીઆ.
વિચવું-કાપ ઝીજ સાટે
કીંમત લેવી તે.

પાઠ ૪૪ મો.

એલો-કહો.
પાય-ચારને એક.
મંગ-આડઠ, કટોળ.

નાલ-મોટાદાણા કટોળ.
પાઠ ૪૫ મો.

બાટી-અકુટી.
દળી-સોટ કરી.
રોજ-હમેશ.
આવડે-જનલું.
સોટ દેડેલા દાણા.

પાઠ ૪૬ મો.

રમું-ખેડું.
કોકે-કબી થાય.
પાહું-લાત.
સૂતી-કાપી ગાંઠ.
ગાય-ધેનું.
પેલી-એલી.
વેળા-સદેત.
રાત્રી-સોલ.

આગળથી-જાણીતી ન-
હીં તે.

અહીં-આ દેકાણે.
પાઠ ૪૭ મો.

ચારો-ખડ, ઘાસ.
ગોધી-ખળદ, આખસો.
અધું નમાંમ.
ચોકું-લગાર.
વિના-વગર.
નાંખ-ફેંક.

મરાય-પૂરે થાય તે.

પાઠ ૪૮ મો.

તોચો-દેખ્યો.
ચા-રહેમ.
છશ-દહીંમાં પાણી ના
ખી માંખણ કાઢી લે
તે બાટી રહે તે.

દેસ-ડોણુ.

રંજ-રંધ.

કાલો-સાગજો.

ન-સમજાય-અકસ.
દહીં-દુધમાં છાશ મે-
ળવી જમાવતુ તે.

પાઠ ૪૯ મો.

મહ—કઠોળ.	પડ—એક જનનું આડ. ગાળ્યો—ખરાબ શબ્દ.	નિગાળ—બહુવાનીજગે
મીઠું—લુણ.	ચોરી—ધણીયા છાનીવાંક—ચુન્દો.	જણુ—માણુસ.
કઢી—છાશ મશાલો ના.	જણુસ લઈ જવી તે. માઠા—આખરી.	સંધારે—ધણું.
ખી ઉકળવી તે.	કેરીઓ—આંખાનું ફળ. કડવાં—વીખજેવાં.	પૂના—બરાબર.
હાથે—પોતાની મેજ.	તોડીશ ચુંડીશ.	તગાડે—બખવે.
ખીચડી—દાળને ચોખા	પાઠ ૫૧ મો.	પીપી—સરણાઈ.
બેગા કરી રાંધેછે તે.	ફોદ—બાપની જેન.	એસ—પાસે રાખવાની
પારખી—ઝોળખી.	ફળીઆ—ચોરી.	ધોતી.
દેખાડું—અતાડું.	નાઠો—બાળ્યો, દોડવો.	મહેતાજી—માસ્તર વિદ્યા
પાઠ ૫૦ મો.	નીકજે—નીસરે.	ગુર.
ઝાડ—વનરપતિ.	કીધું—કથું, કર્કુ,	મજન—રમત, ગમત.
પુણો—ખાંચો.	જેઠી—ચોટી.	એસવા—શરૂ કરવા.
હીક—સાર.	અલી—એનપણી.	પટેલ—કણ્ઘી.
બેલો—ગાંડો.	ખચર—જાણુ, માલમ.	વરસ—બાર માસ.
ચઢી—ઉપર ગઇ.	સાકડી—ગેડી, સોડી,	મારનાં—પીટનાં.
આંબો—કેરીનું આડ.	પાઠ ૫૨ મો.	શેઠ—માલેક, કૃપરી, ક્ષણી.
આંબલી—આંબલીનું	સો—બધા.	પાઠ ૫૧ મો.
આડ.	વાળું—રાતનું જગવું.	ખંચે—તાણે.
પીંપજો પીંપજાનું આડ.	અમી—ઉગરી.	દોડાં—જોવાં.
લીંબડો—લીંબડાનું આડ.	મેઢે—મુખે.	ન. ગાં.—નવઝાં.

ધૂળ—રજ.	ફૂતરો—સ્વતં.	એક—સખ્યાને પહેલોઆંગણો—હાથની આંગળીઓ.	એક—સખ્યાને પહેલોઆંગણો—હાથની આંગળીઓ.
ઠાદવ—કચરો.	ખિલાડો—મિનડો.	અક્ષર ૧	અક્ષર ૧
કજીઓ—વઢવાડ.	કખતર—કખતર.	એ એકને એક ૨	એ એકને એક ૨
ફરે—આયડે, હોડે.	કાગડો—હાડીઓ.	તણુ—એને એક ૩.	તણુ—એને એક ૩.
બણે—શીએ.	પોપટ—સડો.	સેખણુ—કલમ.	સેખણુ—કલમ.
હગ—સાંતીકું.	પાંખો—પક્ષીના હાથ.	કમેરીઓ—વધારીઓ.	કમેરીઓ—વધારીઓ.
અળદ—હાંઠો.	માજો—પક્ષીનું ધર.	મૂકું—મેકું.	મૂકું—મેકું.
કહેલું—કપિલું.	ઉંદર—ચુવા.	મેડે—સાથે.	મેડે—સાથે.
ધણી—માલીક.	ધસોડી—જનાવર.	ઉલટા—અવળા.	ઉલટા—અવળા.
ખેડ—ખેડતાં.	દીધાં—આપ્યાં.	પાંચ—એને એ ૪.	પાંચ—એને એ ૪.
ટોર—પશુ ચોપગાં.	ગધેડો—ખર.	પાંચ—તણુને એ ૫.	પાંચ—તણુને એ ૫.
પાઠ પદ મો.	પાઠ પૅ મો.	પાઠ પદ મો.	પાઠ પદ મો.

કવાયત—૧ બધા છોકરા સાથે ઉભા કરવા. ૨ સાથે બેસાડવા. ૩ અનુક્રમ હાથ ઉંચા નીચા રાખવા, ૪ નિશાળમાં સાથે એક તરફથી બીજી તરફ ચલાવવા, તેમાં ડાબો ને જમણો પગ બધા છોકરાનો સાથે ઉપાડવો. ૫ એકદમ સાથે ઉભું રહેવું. ૬ ચાલતાં ધડખડાટ થવો ન જોઈએ. ૭ સાથે અવળા, તથા ૮ સવળા ૫૨વું. ૯ અનુક્રમ નંબરે બેસવું. ૧૦ અદ્ય વળાવની.

વિષય ૧ લા-આંક શિખતાં લખોટાયત્રનો ઉપયોગ
એ પ્રમાણે કરવો.

શિક્ષક તથા નિશાળીઆની વચમાં લખોટાયત્ર રાખવું;
પછી એવી તરી બાર થાય તો તે બતાવવા ચારચારના ત્રણ
થોકડા લેનમાં ગોઠવી ગણવવા એટલે બાર થાય. ત્રણ
ત્રણના બે થોકડા એકઠા કરવાથી ત્રણ દુ ૬ થાય. પાંચ
પાંચના છ થોકડા રાખી ગણવાથી છ પચાંતે ત્રીશ થાય.
છછની ચાર થોકડા રાખી ગણતાં છ ચોક ચોવીશ થાય.
એમ દશના પાડા સુધી ગિખ્યા બાદ અગ્યાર અગ્યારના
૪ થોકડા રાખી ગણવાથી અગ્યાર ચોક ચુમાળીસ થાય.
બાર બારના સાત થોકડા રાખી ગણવાથી બાર સાત ચો-
રાસી થાય. સોળ સોળના નવ થોકડા રાખી ગણવાથી સો-
ળ નવાં ચુમાળસો થાય. વીશ વીશના પાંચ થોકડા રાખી
ગણવાથી વીશ પાંચ સો થાય. ચોવીશ ચોવીશના ત્રણ
થોકડા રાખી ગણવાથી ચોવીશ તરી ૭૨ બોતેર થાય. ત્રી-
શ ત્રીશના ચાર થોકડા રાખી ગણવાથી ત્રીશ ચોક ૧૨૦
એકસોવીશ થાય. પાંત્રીશ પાંત્રીશના બે થોકડા રાખી ગ-
ણવાથી પાંત્રીસ દુ શીતેર થાય. ચાળીશ ચાળીશના ત્રણ
થોકડા રાખી ગણવાથી ચાળીસ તરી ૧૦૦ એકસોવીસ
થાય. આ પ્રમાણે છોકરાઓને અનુભવ સિદ્ધ જ્ઞાન મળ-
વાથી થોડીવારમાં ધણું ને પકકું જ્ઞાન આંકવું થવા સાથે
સદાકાળ યાદ રહેશે. આવા લખોટા ચંત્રમાં એકસો ૧૪૪
પારા હોયછે. તે બાર સળીઆમાં બાર બાર પારાથી પૂ-
રેલી રાખેલા છે તે દરેક સળીઆમાં પ્રથમ કાળા, પછી

પીળા, લીલા અને રાતા, આ પ્રમાણે અનુક્રમ હારે ગોઠવેલી છે.

આરાખડી પૂરી-બાણવી, સ્લેટ ઉપર સફેદાને પાણીથી શીખેલા પાટો માટા અક્ષરથી લખવા

ઉપાણુ—૨મુજી.

“૧ ભમે ભમે પણ ભમરો નહિ, ને ડોકે જનોઈ પણ બ્રાહ્મણ નહિ. ઉ. રેટીઓ.”

“૨ ઢમઢોલ માંહે પોલ, ઉપર છત્ર છાંયા, માંહે બ્રાહ્મણું કહે તેને આયું સોનાના પાયા. ઉ. ટાંકું.”

સામળબટની સમસ્યા દોહડી.

“ એક નરે નરને ગળ્યો, તેથી શોભે તન; એકતો ઉત્તમજન ઘણો સમજે તમે સજન. ઉ. જામો.”

“૨ ઉત્તમ કુળથી ઉપજી, તાત તણો જે તાત; તે સાથે પીવા કર્યો, સમજે સજન વાત. ઉ. છાશ.”

“૩ ભરે ફાળ પણ મૃગ નહીં. નહીં સસલો નહીં શ્વાન; મોં ઉચ્ચ પણ મોર નહીં સમજે ચતુર સુજાણુ. ઉ. દેડકા.”

“૪ પીળો પણ પોપટ નહીં, કાળો પણ નહીં નાગ; પાંખો પણ પખી નહીં. ઉડે પણ નહીં કાગ. ઉ. ભમરો.”

“૫ નારી પણ નિર્બળ નહીં, કાળી પણ નહીં કોલ; વસે દરે સાપાણુ નહીં, ઉત્તર એના બોલ. ઉ. તરવાર.”

“૬ તો પણ પંડિત નહીં, પૂર્યો પણ નહીં ચોર, ચતુર હોયતો ચેતજે મધુરો પણ નહીં મોર. ઉ. પોપટ.”

“૧ કોટડીમાં બત્રીસ બાવા તે શું ? ઉ. દાંત.”

“૨ એક દેશ ઉપર સાત દરવાજા તે શું ? ઉ. ડોકું.”

“૩ સમજે નહીને ધર સાચવે તે શું ? ઉ. તાણુ.”

૧ ચોપડી વિષે કવિતા ચોપાધ.

“સારી ચોપડીઓ શોભાય, હું તે દેખી હરખાય;
પણુ વીગતેથી જો વંચાય, તો તેમાંથી કારજ થાય. ૧
જીવ ઘાલીને વાંચે જન્મ, તેમાં સમજણ આવે તેમ;
વાંચે પણ નહીં કરે વિચાર, તે સમજે નહીં સઘળાસાર. ૨

૨ નિશાળીઆને શીખામણુ દે હુરા.

“નિત્યે જનુ નિશાળમાં, બાળનું ચોડી ચિત્ત;
મુઝની શિક્ષા માનવી રી રાખી રીત ૧
રાખે નહિ મન રમતમાં, સમજે સારી પેર;
નિશાળમાંથી નીમરી, જનુ પાંસરૂં ઘેર.” ૨

૩ ઉંદર વિષે ચોપાધ.

“વધ્યા ઉંદર હારે હાર, પકડ્યા પણ નહીં આવ્યો પાર;
ગને તો માંડે રંજડ, ઘડપડ જાણે આવી ઘાડ. ૧
ખાસાં કપડાં કરડી ખાય. દીવાની દીવટ લઈ જાય;
એતો એકે નહીં ડિપાય, મની મળે તો મહાસુખ થાય.” ૨
૪ નખળા હોય પણ ઝાઝા હોય તેની સાથે વેર ન
કરવા વિષે દોહરા.

ઝાઝા નખળા લોકથી, કદી ન કરીએ વેર;
કોડી કાળા નાગનો, પ્રાણુજ લે આ પેર. ૧

૫ ઇશ્વરનો મહિમા.

“જુઓ ભાઈ આ મોટાં જાડ, તેમાં સૌથી ઉંચો તાડ;
આંખલી આંખો કોઠી કોય, જો તેનાં ફળ જૂદાં હોય. ૧
જો આ જગતનો છે કરનાર, સુરજ તારા સરજનાર;

એજ અમારો મોટો દેવ, તેને બજવા ધરીએ દેવ.” ૨

૬ સંગત વિષે છાંયો.

“જેને જેવા સંગ રંગ, બહુ તેવા બેસે;
જેને જેવા સંગ પ્રેમ, પણ તેવા પેસે;
જેને જેવા સંગ, કામ તેવાં તે કરશે;
જેને જેવા મંગ હામ, તેના જમ્મ હરશે;
કંઈ સંગે કંઈ થશે, જુરે સંગે જુરે બને;
સાગ મહેતાના સંગથી, બાગ્યશાળી બિદ્યા બાળે.” ૧

૭ સદાચરણ વિષે. દાહરા.

“જે જત જાણે જગતમાં, જન્મ ધરીને પહેલ;
મદા ચરણમાં ચાલુ, તે પામે સુખ સહેલ. ૧
જાણી વાંતા જ કરે, બોલે મીઠી વાણ;
“મીઠાને કાંપ નહીં, તે છે ડાહ્યા જાણ.” ૨

૮ સંધરો કરવા વિષે. દાહરા.

“કાઠી ફણ સંગ્રહ કરે, જુઓ જનાવર જાત;
વસે વળી સંપે સદા, સર્વ મળી સંધાત.” ૧

૯ પોપટ વિષે. દાહરા.

“પોપટ બેઠો પાંજરે, બોલે મીઠા બોલ;
સુણતાં મનમાં સર્વને, ઉપજે હરખ અતોલ. ૧
કાઠે કાળો કાંઠલો, નમણું રાતું નાક;
અંગે લીલા રંગનો, ધારે ધણીની ધાક. ૨
મીઠું બોલે મનુષ્યને, ઉપજે હેત અથાગ;
પોપટ પાળે પ્રીતથી, કાચ ન પાળે કાગ.” ૩

૧૦ ચોખ્ખાધ વિષે. દાહરા.

“ચોખ્ખી ચીને રાખતી, ચોખ્ખાં પહેરે ચીર;
 ચોખ્ખાં વગે ચોક પાણુ, ચોખ્ખે ચુળી શરીર. ૧
 મધપુડા કંઠે રહે, માંખી રાખી માપ.
 ઘાવા કુધી ના દેખાએ, ખરે ખરી શુદ્ધ જાપ
 ચોખ્ખે ચિત રાજ રહે, વળે સારીરનું વાન;
 ચોખ્ખે સજ્જન આરમાં, મળે મનુષ્યને માન.” ૩

૧૧ મહેનત વિષે. દાહરા.

“પીવા ખાવા પહેરવા, અને આઢવા અંગ;
 મળે મહેનતમાં ચકી, રાતા પીળા રંગ. ૧
 ધરતીમાથી ધાન્ય તો થોકે થોકે થાય,
 ખાંતે જો ખેડે નહીં, ખાવાનું શું ખાય? ૨
 આપણું સૌ ઇશ્વરે, આપ્યા છે ઉપાય;
 પાણુ બળતણ વાસાગ વિના, સી રીતે રંધાય? ૩
 તેતો તું તૈયાર કર, કાં કરી આપે કાચ? ૪
 તારે તારા અર્થનું લાલ વખત તે હોય. ૪
 નથી લટકતાં તુલકાં, તે જાડે તૈયાર;
 વાવી કાંતે જો વણે, ગાવ સરમ શણુગાર. ૫
 માટે મહેનત જા કરે, ધન રહી પરશ્વર;
 આકરી કરતાં જાળરી, પામે રહી પેર. ૬

૧૨ ધાન્ય વિષે દાહરા.

“ખાજરીઆમાં ખાજરી, જનર કણુસણે જોય;
 ઉખીમાં તો ઉપજે, ધણી હાંગર જવ હોય. ૧
 તલના તે તો તલસરા, શીંગે સર્વ કંઠોળ;

(૨૫)

ધાય ચણાના પોપટા, શેરડી સાકર ગોળ. ૨
 ચોમાસાના ચારમાં, ધાય બાજરી જનર;
 શિયાળામાં ધઉં ચણા, તે સર્વે તૈયાર.” ૩

૧૩ માઆપના ગુણ વિષે. દોહરા.

“ટગમગ પગ ટકતો નહીં, ખાઈ ન શકતો ખાજ;
 ઉડી ન શકતો આપથી, લેશ હતી નહીં લાજ. ૧
 એ અવસર આણી દયા, બાળકને માઆપ;
 સુખ આપે દુખ વેઠીને, એ કિપકાર અમાપ. ૨
 કાય કરે એવે સમે, બે ઘડી એ બરદાસ;
 આખી ઉમર થઇ રહે, તે નરનો નર દાસ.” ૩

૧૪ ઘર વિષે ભુજંગી છંદ.

છજ્જનં જલીઆં માલીઆં ખૂબ છાજે,
 રડાં બારીએ બારણાં નો બિરાજે;
 ઘડયાં પાણીઆરાં રસોડાં રૂપાળાં,
 ચણ્યાં ઈંટથી ને દોસેછે ચૂનાળાં. ૧
 તૂટે કે ન ખૂટે ભર્યા નીર ટાંકાં,
 ખીએ ખેંચી પોણી વળી લોક વાંકાં;
 મીઠા બોલ બોલે સુડા શુદ્ધ મેનાં,
 જડયાં પીતળે પાંજરાં રંગી જેનાં. ૨
 બની બેઠકા ને કઠેરા અગાશી,
 સૂવા સેજને હોંચકે ખાટ ખાસી;
 મલીયા બીછાવી ગમે તેવી રીતે,
 બધા બૂપતિનાં કીધાં ચિત્ર ભીંતે.”

૧૫ થોડે થોડે ભણવા વિષે. દાહરા.

- “ભણતાં પાંડત નીપજે, લખતાં લાંબાં થાય;
સાર સાર ગાડે ચાલતાં, લાંબો પંથ કપાય. ૧
- પોપટ પાણુ અભ્યાસથી, શીખે બોલતાં બોલ;
કાચર થઈ આળસ કરે, તે નર ખરતે તોલ. ૨
- કૃત્તા ઉપરના કહણુ ને, પાકા કાળા પાણુ;
દોરડીએ છેદાયછે, એ લેતું એધાણુ.” ૩

૧૬ મૂરખાઈ વિષે. દાહરા.

- “મૂરખ માથે શીંગડાં, નદી નિશાની હોય;
સાર અસાર વિચાર નહીં, જન તે મૂરખ જોય. ૧
- અક્ષર એક ન આવડે, હિર અભિમાન અપાર;
જગમાં તેણે જાણુયો, સૌ મૂરખ સરદાર. ૨
- વહેગ ભરી વાતો વડી, બહુ બહુ બક્તો બતય;
શીખાતણુ નહીં સાંભળે, તે મૂરખનો રાય.” ૩

૧૭ સર્વ વ્યાપક ઇશ્વર વિષે. દાહરા.

- “આસ પાસ આકાશમાં, અંતરમાં આબાસ;
ધાસ ચાસની પાસ પણુ, વિશ્વપતિનો વાસ. ૧
- ભોંનાં પેશી ભોંયરે, કરીએ કાંઈ વાત;
ધડીએ મનમાં ઘાટ તે, જાણે જગનો તાત. ૨
- ખાલી જગ્યા ખોળીએ, કણી મૂકવા કામ;
ઝ્યાંએ જગકર્તા વિના, હાલું ન મળે હામ.” ૩
- સામાન્ય જ્ઞાનના પાઠ છોકરાં આ ઘોરણુ શીખનારાં
નાની ઉમરનો હોમ માટે કૃત તાત્પર્યજ લખ્યુંછે. વધારે

વિવેચનથી દરેક ચીજપર ખુલાસો કરવો તે શિક્ષકનું જ કામ છે.

૧ કાચ વિષે:—ગુણ—૧ લીસો. ૨ કઠણ. ૩ પારદશક=એક છેડાથી બીજા છેડા સુધી સામી જળુસ દેખાય તે (સાંસરી) જેમ પાણી, તેલ. ન દેખાય તે અપારદશક જેમ લાકડું, ભીંત, પથ્થર વિગેરે. ૪ ખરડ=ઝટ બાંગી ભૂકો થઈ જાય તે. ૫ ચળકતો.

૨ રૂબરૂ વિષે:—ગુણ—૧ કાળું. ૨ લીસું. ૩ ચીકણું=ના ખું ટુટે નહિ. તે ગુણ સીસાપેતલી નિશાનીઓ ભૂંસી નાખવાના કામમાં આવેછે. ૪ સ્થિતિસ્થાપક=આંગણા ને માથાથી ખાડો પડે ને હાથ લઈ લેવાથી ખાડો પૂરતો જાય; તથા તાણવાથી લાંબું થાય ને મૂકી દેવાથી હતું તેવું જ થાય જેમ નેતર, ઘડિયાળની કમાન. ૫ અપારદશક=આ પારથી પેલે પાર સાંસરું ન દેખાય તે. જેમ લાકડું માટી, ઝાલર, કમાડ, પાટીક વિગેરે તેથી કિલકું પારદશક જેમ કાચ, પાણી, તેલ વિગેરે. ૬ સળંગે તેવું.

૩ આમડા વિષે:—જાણીતા ગુણ—૧ અપારદશક. ૨ લીસું. ૩ ચીકણું. મુખ્ય ગુણ—૧ વળે એવું. ૨ ટકાકિ. ૩ વસવાળું. ૪ પાણી ન પેસે એવું. ૫—જોડા, લગામ, જીન. એપડીઓનાં પૂઠાં વિગેરે એનાં બનેછે.

પતાસું:—જાણીતા ગુણ—૧ અપારદશક. ૨ ઘોળું. ૩ ખરડ. ૪ કઠણ. ૫ મીઠું. ૬ ચળકતું.

ખાંડમુખ્ય ગુણ:—૧ પાણીમાં ઓગળેછું. ૨ તાપપર ગળેછે. ૩ ખપ=ખાવા સારું.

૫ પાણી:—જાણીતા ગુણ—૧ પારદર્શક. ૨ ચળકતું. ૩ સાફ કરનારી વસ્તુ છે.

મુખ્ય ગુણ:—૧ પ્રવાહી કે રેડાય એવું. ૨ મ્હો દેખા-
ય એવું. ૩ કાચ જેવું. ૪ રંગવિનાનું. ૫ વાસવિનાનું. ૬ સ્વા-
દ વિનાનું. ૭ ગુણુકારી. ૮ બારે.

ખપ:—સાફ કરવાને. જમીનને રસાળ કરવાને. પીવાને
અને રસોઇના કામમાં ઘણું ઉપયોગી છે.

૬ કંપૂર:—જાણીતા ગુણ—૧ ઘોળું. ૨ ચળકતું. ૩ ક-
ઠણુ. ૪ નક્કર. ૫ હલકું. ૬ અર્ધ પારદર્શક.

મુખ્ય ગુણ:—૧ ખુશખોદાર. ૨ સંહલથી બૂકો થાય
એવું. ૩ દારમાં ઓગળે એવું. ૪ ઘણું જલદીથી સળગે
એવું. ૫ ઓસડના ગુણુવાળું. ૬ ઉડી જાય એવું.

ખપ—દવાખમાં: ઉડના રોગ અટકાવવામાં; ને ઓપડી-
ઓ, લૂગડાં વગેરેમાં ઉધેછ ન પડે તે માટે ઉપયોગી છે.

૭ જીવાનો રોટલો:—જાણીતા ગુણ—૧ કાણાંકાણાં
વાળો. ૨ મોસે એવો. ૩ અપારદર્શક. ૪ નક્કર. ૫ ગુણુ-
કારી. ૬ ખાવાનંગ.

મુખ્ય ગુણ:—૧ ધાતુપ્રુષ્ટ એનો ગર-૧ પીળચટો. ૨
લાળે હોય ત્યારે નરમ છે. ૩ હવાયસો. એની પોપડી—૧
કઠણુ. ૨ બરડ. ૩ રંગે ભરી.

ખપ—શરીરને પોષણ કરવાને.

૮ નેતર:—ગુણ—૧ લીસી. ૨ પીળી. ૩ ચળકતી. ૪
વળે એવી. ૫ સ્થિતિસ્થાપક. ૬ રેસાવાળી. ૭ ગાંઠાવાળી.

૯ સુંક:—જાણીતા ગુણ—કઠણુ. ૨ ઓખી. ૩ સૂકી.
૪ ખુશખોદાર. ૫ ચીકણી ૬ અપારદર્શક. ૭ મુણુકારી.

૮ ઓસડના ગુણવાળી. ૯ રંગે ભૂરાશપર.

મુખ્ય ગુણુ:—૧ તીખી. ૨ રેસાવાળી. ૩ કાંગરાવાળી.

અપ—ખોરાકને સ્વાદ આપવા માટે; તથા દવાને સાર.

૧૦ ચોખ્ખા:—જાણીતા ગુણુ—૧ ઘોળા. ૨ કઠણુ. ૩ અપારદર્શક. ૪ લીસા. ૫ ચળકતા. ૬ નક્કર. ૭ સોસે

એવા. ૮ ગુણુકારી. ૯ કાણાં કાણાં વાળા.

મુખ્ય ગુણુ—૧ કરકરા. ૨ ધાતુપુષ્ટ.

અપ—શરીરને પોષણ કરવાને માટે.

૧૧ મીઠું:—જાણીતા ગુણુ—૧ ઘોળું. ૨ કઠણુ. ૩ અપારદર્શક. ૪ ઓગળે એવું. ૫ તાપપર બળે એવું.

મુખ્ય ગુણુ:—૧ ચક્રચકતું. ૨ દાગાદાર. ૩ સ્વાદિષ્ટ. ૪ ખાંડ.

અપ. ખોરાકને સ્વાદિષ્ટ કરવાને, તથા સડીજવાથી અટકાવવાને, અને જમીનમાં ખાતર પૂરવાને.

૧૨ રીંગડું:—જાણીતા ગુણુ—૧ કઠણુ. ૨ ઝાંખુ. ૩ રેસાવાળુ. ૪ ચક્કડ. ૫ પીળાસપર. બૂંડ. ૬ અપારદર્શક.

મુખ્ય ગુણુ:—૧ ખરબચડું. ૨ પોણું. બળે ત્યારે વાસ. વાળું. ૪ અણિઆળું.

અપ—કાંચકી, સરસ, દાબડી, છરી, ચપ્પુના હાથા બનાવવામાં કામ આવેછે.

૧૩ હાથીદાંત:—જાણીતા ગુણુ—૧ ઘોળા. ૨ ચળકતો ૩ અપારદર્શક. ૪ નક્કર.

મુખ્ય ગુણુ—૧ કઠણુ. ૨ લીસો. ૩ ટકાઉ.

અપ—રમકડાં, કાંસકિયો, ચનાણિયો, ચૂડા, કેપલ, સોઢાં, પાસા, વગેરે બનાવવાને સાર.

૧૪ ચાક (સફેતો)—જાણીતા ગુણુ—૧ ઘોળા. ૨

અપારદર્શક. ૩ ઝાંખો. ૪ કઠણુ. ૫ નકર. ૬ સૂકો.

મુખ્ય ગુણુ:—૧ સહેલથી ભૂકા થાયછે. ૨ તેજામંદિ-
ભરાય એવો.

અપ—લખવામાં તથા ઝોસડતે સાફ કામ આવે છે.

૧૫ બાવળના ઝાડની છાલનો કડકો:—જાણીતા ગુ-
ણુ—૧ સૂકી. ૨ ઝાંખી. ૩ નકર. ૪ અપારદર્શક. ૫ અ-
કઠ ૬ ટકાવ. ૭ રેસાવાળી. ૮ સળગે એવી. ૯ ખરખચડી.

મુખ્ય ગુણુ—૧ બંધકેસ. ૨ રંગભૂરી. ૩ માંદેથી લીચી.

અપ—ઝાડને નુકશાન ન પહોંચે માટે તથા ચામડાંરગવા માટે.

૧૬ ઇંદ્રિયો:—૧ આંખથી જોવું ૨ નાકથી સંઘવું. ૩ આ-
મીથી લાગવું. ૪ જીભથી ચાખવું. ૫ કાનથી સાભળવું.
પાંચેના નામ. ૧ આંખ ૨ નાક ૩ શરીર. ૪ જીભ. ૫ કાન

ઉપરના સધળા સામાન્ય જ્ઞાનના પાઠો આખા કલાસની
એક અથવા વધારે ટુકડીઓ લઈ કાળા પાટીઆ સામા
એસાડી; શિક્ષકે કાળા પાટીઆ પાસે હાથમાં ચાક તથા લૂ-
છવાને લૂગડાનો કડકો લઈ કથિત પાઠમાળાની બુકમાં આ
જે પાઠો છે તે આધારે અનુક્રમ ગુણુ કઢાવતાં સૂચક
પદ્ધતિથી કામ લેવું. એટલે તમામ બાબતો છોકરાઓને બ-
રાબર સમજાઈ જશે.

પરીક્ષાને લગતા પ્રશ્નો

૧ ૩૫x૭. ૩૯x૯ ૨૪x૫ ૩૭x૧ ૬૨x૧. ૮૬x૧.

૨ ઝા. ખા. શિ. મા. ઢાં. ખો. સૈ.

૩ પાઠ ૨૫ મો વાંચો અને તેમાંના શબ્દ સમજાવો ?

૪ મરજીમાં આવે તે ગીત બોલો ?

૫ સામાન્ય જ્ઞાનના પાઠમાં કાચ, કપૂર, જીવારનો રો-
ટલો ને ઇંદ્રિયોને સમજાવો ?

અતિ ઉપયોગી !!! અતિ ઉપયોગી !!! ખરીદો

ને ખાત્રી કરો જાહેર ખર્ચાર (ખારી તરફથી મળવાનાં પુનઃકો.)

ઉપરની દસ ઉપરાંત રાખનાર તે સેક્ટરે દસ ટકા કમીશન ને ટપાલખર્ચગાફ, વેચ્યુપે-
ઓગલથી મોકલવા રીવાજ રાખ્યો છે. આગાઉથી નાણાં મોકલનારને પણ મોકલીશું. પરંતુ
ઉધાર મંગાવવાની તરફી તો કોઈએ લેવીજ નહિ. ટીકીટથી નાણાં મોકલનારે દર રૂપિએ વટાવની
એક ટીકીટ જાહેર મોકલવી. વધારે ખુદાસો જાહેર ને જો રીખ્તાઈ પનાથી લખવાથી મળશે. તો-
ટપેડ પત્ર લેવામાં નહિ આવે. ઉપરની સંધળી બુકોનાં કંદ, કાગળ. પુંદા, છપામણી, પોસ્ટખ-
ર્ચ, પરચુરણખર્ચ, રજીસ્ટર, તથા કમીશન વિચાર સાથે મહેનત, વેકઃએકાં નાણાં તથા લાંબો
વખત તે એકદર તેના ચુલુ વિગેરેથી સુકાગલો બીજી બુકો સાથે કરવાથી જાણાશે જે આ કુટલા
કમીશનમાં કમી તથા ઉપયોગી છે !!! આ બુકોનો ઉપયોગ કરવાથી વધારાની બુકોની જરૂર
થોડી રહેશે. એટલે થોડી મહેનતે થોડા વખતમાં થોડા ખર્ચે માફે પરિણામ આવશે. ને
જૂટક નોટોની કડાફટ આથી દૂર થવા સંભવ છે; તેમ છતાં આમ કમી કિંમત રાખવાનું
કારણ એજ કે નિશાળના બાળકોનાં ઉપયોગી પુસ્તક જાણીતેજ.

૧ ગૂ. બા. ની. સ. બા. ખુ. નોટ.	કિં. ૦-૧-૬	પોસ્ટખર્ચ	૦-૦-૬
૧ ગૂ. પે. ધો. સ. બા. ખુ. નોટ.	કિ. ૦-૨-૦	"	૦-૦-૬
૧ ગૂ. બી. ધો. સ. બા. ખુ. નોટ.	કિં. ૦-૬-૬	"	૦-૦-૬
૧ ગૂ. ત્રી. ધો. સ. બા. ખુ. નોટ.	કિં. ૦-૮-૦	"	૦-૦-૬
૧ મ. ચો. ધો. સ. બા. ખુ. નોટ.	કિં. ૦-૧૪-૦	"	૦-૧-૦

૧ ગૂ. પાં. ધો. સ. બા. ખુ. નોટ. કિ. ૧-૪-૦ " ૦-૧-૦
 ૧ ગૂ. છ. ધો. સ. બા. ખુ. નોટ. કિ. ૧-૧૨-૦ " ૦-૨-૦

ઉપરનાં સધળાં પુસ્તકો ઉપરના ઠરાવ પ્રમાણે મારી તરફથી તથા મુંબાઈ ઇલાકાનાં મુખ્ય સ્થળોમાં મારા એન્ડે પાસેથી મળશે.

શિવાય મારી તરફના

૧ કાઠિયાવાડ ઇલાકાનો નકશો.

૧ મુંબઈ ઇલાકાનો નકશો.

૧ હિંદુસ્તાનનો નકશો.

ઉપરના નકશા મારી તરફથી તથા મુંબાઈ ઇલાકાનાં મુખ્ય મુખ્ય સ્થળોમાં મારા એન્ડે તરફથી રોકડી કરીને મળશે. દસ કરતાં બે મંગાવનારને પોષ્ટેજ માફ તથા સેકડે દસ ટકા કમીશન પણ ઠાપી આપવામાં આવશે.

પ્રસિદ્ધ કર્તો સેવક.

કુંવરજી ગગળ ભટ્ટ. (પાણુશીલાવાળા.)
 સં વર્નાકયુલર રફૂલભાસ્તર ઝોર મોણુપુર.

તા. ચીતમ—કાઠિયાવાડ.

નકશા નિચે પ્રમાણે.

કો. ૦-૦-૮ પોષ્ટેજ. ૦-૦-૬

કો. ૦-૦-૮ " ૦-૦-૬

કો. ૦-૦-૮ " ૦-૦-૬

(૭૨)

પ્રસિદ્ધ કર્તો.

કુંવરજી ગગળ ભટ્ટ. [પાણુશીલાવાળા.]

સં વર્નાકયુલર રફૂલભાસ્તર ઝોર મોણુપુર.

તા. ચીતમ—પ્રાંત કાઠિયાવાડ.

મહેર ખખર.

નોટોનાં નામ.

ગૂંચરાતા પ્રાપ્તમરી નિશાળના બા. વર્ગની સ. બા. ખુ. નોટ.

પે. ધો. સ. બા. ખુ. નોટ

બી. ધો. " " "

ત્રી. ધો. " " "

ચો. ધો. " " "

પાં. ધો. " " "

છ. ધો. " " "

મહિઆવાડ ઈલાકાનો-સુ. ઈ. -હિં.-ખં.-યુ. ખં.-આ. ખં.-અ. ખં.-પૂ. ગો.-પ. ગો.-ઝો. વિ.

ઝેર નકશા જે ફાઈ છૂટા મંગાવે તો દરેકની કિંમત આઈ આઈ પાર્થ તથા પોસ્ટેજ છ છ પ્રાઈડ

ઉપરની તમામ નોટો માટે દસથી વધારે મંગાવનારને પોસ્ટેજ માફ ને સેંકડે પંદર ટકા કમીશન મળશે.

પ્રથમ સ્થળે વધારે મંગાવનારને પોસ્ટેજ માફ ને સેંકડે પંદર ટકા કમીશન મળશે.

ફક્ત નકશા છૂટક દશથી વધારે લેનારને પોસ્ટેજ માફ ને સેંકડે દશ ટકા કમીશન મળશે. આ

નોટો કેવી ઉપયોગી ને ક્યાં તે તે વિગેરે માટે સન ૧૮૮૭ના અક્ટોબરનું તથા સન ૧૮૮૮ના બ્વ-

નોવારી, ફેબ્રુઆરી ગૂ. શા. પત્રની બહેર ખખર વાંચવી. ઉપરની નોટો તથા નકશા અગાડી પાસેથી

તથા ફેબ્રુઆરી ઈલાકાના મુખ્ય મુખ્ય સ્થળોમાં અમારા જોન્ટો પાસેથી રોકડી કિંમતે મળશે. ઉ-

પર મંગાવવાની તરફી તો મોખ્ખો લેવીજ નહિ. ખુલાસો બોલ્યો તેણે રીપ્લાઈ કાઢી સખવું.

પ્રથમ કતી. માલુમ પુર સફલ મા. ફેવરશ મગલ તથા

પ્રાંત કાઢિઆવાડ. વિવિધ તાલુકા સફલ માસેતર છગનલાલ મોખીરામ.

કિંમત

૦-૧-૬

૦-૨-૦

૦-૨-૦

૦-૬-૦

૦-૧૪-૦

૧-૪-૦

૧-૧૨-૦

પોસ્ટેજ.

૦-૦-૬

૦-૦-૬

૦-૧-૬

૦-૦-૬

૦-૧-૦

૦-૧-૦

૦-૨-૦

